

Om forfatteren Rudolph Schmidt

Kilde: http://www.rosekamp.dk/DBL_All/DBL_21_text.pdf

side 258-262

Schmidt, Peter Carl Rudolph, 1836—99, Forfatter. F. 25. Juli 1836 i Kbh. (Fødsst.), d. 5. April 1899 paa Frbg., begr. sst. (Solbjerg). Forældre: Skomagermester Simon Peter S. (1800—85) og Anne Dorthea Corell (1797—1871). Gift 14. Maj 1876 i Kbh. (Pauls) med Emilie Amalia Jensen, f. 1. April 1846 i Kbh. (Trin.), d. 14. April 1904 sst., D. af Arbejdsmand Peter J. og Juliane Charlotte Ingeborg Lassen.

Baade paa fædrene og mødrene Side var S. af fremmed Afstamning. Farfaderen var en indvandret Mecklenburger, og Moderen tilhørte en fransk Emigrantfamilie.

Under smaa Kaar voksede S. op i Barndomshjemmet i Klareboderne, hvor mange Folk, bl. a. Weyse, kom og gik i Skomagerbutikken. Det var Meningen, at han skulde forberedes til Optagelse i Metropolitanskolen, men efter Konfirmationen kom han i Boghandlerlære (1851) hos F. H. Eibe, hos hvem han efterhaanden som Medhjælper fik en betroet Stilling, indtil Eibe sagde ham op 1858.

Paa egen Haand fortsatte han med Ihærdighed sine Studier, især i moderne Sprog og Litteratur. Af Samtidens danske Forfattere gjorde Goldschmidt stærkest Indtryk paa ham (se »M. Goldschmidt. Erindringer og Bidrag til en Karakteristik« i »Nytaarsgave udgivet af Foreningen »Fremtiden««, NyRk., VII, 1888). Han læste »Nord og Syd«, efterhaanden som Hæfterne kom til Boghandelen, og i alle Stridsspørgsmaal følte han sig som Goldschmidts »Allierede«.

Selv begyndte han at skrive Digte og fik enkelte trykt. 1853 forfattede han en lille Komædie »Natten før Slaget ved Torgau«, inspireret af Heltens, Frederik den Stores »Udholdenhed og heroiske Viljekraft« under Nederlag og Modgang. Den blev indsendt til Det kgl. Teater og straks antaget af Heiberg, men først i Sept. 1855 kom den til Opførelse under den ændrede Titel »Frits i sin Lejr«. Efter et Par Opførelser henlagdes den. Hos Eibe fik han udgivet nogle Oversættelser (bl. a. af Merimées »Colomba«), og denne udsendte ogsaa hans første Digtsamling »Et Ungdomsliv« (1858), der fremkom anonymt og blev vel modtaget af Kritikken.

S. søgte 1858 ikke nogen ny Plads, men begyndte for sine opsparede Penge at læse til Studentereksamen, som han tog 1861. Fra Artiumsaarene stammer en lille Enaktstragedie i græsk Stil »Alfsol« (1859).

Efter Studentereksamen fortsatte han ikke med noget Embedsstudium, men foretrak en fri Litteratiltiværelse. I to Aar dyrkede han alene Filosofien, grebet af Rasmus Nielsen, hvis tro Vaabendrager han forblev Resten af sit Liv. En ny Digtsamling »Digtninger« (1863) tilegnede han Rasmus Nielsen med en Hilsen til denne, hvori han fremsætter sit Program: »en rig Formæling af det Virkelige — med Tanken (o: Ideen), som sig over Jorden svang«. I det følgende Tiaar (1864—74) var han især virksom som Kritiker og Essayist.

I Tidens Debat om Livsanskuelsen deltog han paa Rasmus Nielsens Side med en Række Afhandlinger: »Om Tro og Viden som absolut uensartede Principer«, »Om Selvmodsigelsen i Prof. Rasmus Nielsens Lære«, der var rettet mod Georg Brandes, og »Er Hr. Lic. Henrik Scharling en alvorlig Mand«, alle fra 1866. Med »R. Nielsens Filosofi og Den Grundtvigske Anskuelse?« (under Mærket Gb.) (1867), hans interessanteste Indlæg, forsøgte han at bygge Bro mellem Grundtvigianismen og Rasmus Nielsen. I Fortsættelse af denne filosofiske Kampagne ligger Tidsskriftet »For Idé og Virkelighed« (fra April 1869 indtil Okt. 1873), s o m han udgav sammen med Rasmus Nielsen og Bjørnson, der dog traadte ud allerede 1871.

S. var den egentlig drivende Kraft, Tidsskriftet maa derfor i egentligste Forstand betegnes som hans Værk. Ligesom »Revue des deux Mondes«, der nævnes som Forbillede, skulde Tidsskriftet indeholde belærende Afhandlinger fra »Virkelighedens store Hovedregioner, Naturens og Historiens og Samfundets«, vekslende med æstetiske Sager. Selv bidrog S. i stigende Grad til Tidsskriftet med store litterære Afhandlinger og en Række »Tidsbetragtninger«. Afhandlinger om Tennyson, Flauberts »Madame Bovary« og om Walt Whitman, hvem han indfører i Danmark og af hvem han 1874 oversætter »Demokratiske Fremblik«, vidner om hans vaagne europæiske Orientering, der gør hans kritiske Artikler til et værdifuldt Supplement til Brandes'. Af de danske Afhandlinger kan fremhæves den vægtige »Grundtvig og den tyske Orthodoxy« og »Om Aladdin Typen«, hans ypperste Forsøg paa en filosofisk, aandshistorisk Litteraturfortolkning. Vilkaarligheden i hans Metode og Begrænsningen i hans menneskelige Syn træder samtidig grelt frem i Afhandlingen om Jeppe paa Bjerget. Han er Patetiker, mangler Blik for Holbergs Komik. Hans »Tidsbetragtninger« følger den tysk-franske Krig i dens Udvikling og Afslutning og former sig i det væsentlige som et Opgør mellem Dansk og Tysk. Med alle sine dybeste Forudsætninger var han bundet til Goethes, Schillers, Fichtes, Idealismens Tyskland. I det nye Tysklands militære Sejre over Danmark og Frankrig og i dets politiske Samling ser han kun et Resultat af »Selvkærlighed« og »brutal Underkjendelse af enhver Hindring, selv om denne Hindring var en Ret«, et dybt Fald fra Virkeliggørelsen af Fichtes nationale Idé om »en Optugtelse af det tyske Folk under Frihedens Brug til national Enhed«. I den »paa Frændskabsfølelse begrundede Samfærd«, som han haaber, at Fremtiden vil genoprette, ser han Nordens verdenshistoriske Mission deri, at det »under Adskillelsen har bevaret den germanske Aands egentlige Sandhedskjerne« og saaledes kan vise Vej til Opbyggelsen af en germansk-folkelig Nationalkultur. Grundtvig, Rasmus Nielsen og Whitman er for ham Grundpillerne i denne moderne demokratiske Kultur, der skal bringe Fichtes nationale Idé til Virkeliggørelse.

Efter Ophøret af Tidsskriftet rejste han kort efter Nytaar 1874 til Tyskland, men det synes ikke, som om han paa denne Rejse har knyttet litterære Forbindelser af Betydning.

Hjemkommen til Danmark vendte han efter sit filosofisk-publicistiske Felttog tilbage til Digtningen. Han udsendte et Bind »Ældre og nyere Digte« (1874), hvori bl. a. »Hjerteblod« og »Smeden i Ruhla«, og et lille Hæfte med »Fem Tidsdigte« (1875), der viser hans Dobbeltfront mod Grundtvigianerne (»Den døde Kong Frode«) og Brandesianerne (»Kehrausen«). Skuespildigtningen fortsatte han med Idédramaet »Den forvandlede Konge« (1876), der paa Det kgl. Teater blev spillet med Held. I 90'erne gjorde det Lykke ved Opførelser i Weimar og Dresden og fremkom i to tyske Oversættelser. Til Grund for Handlingen ligger et vidtudbredt indisk Sagn, især som det er udformet i det engelske Digt »Robert of Sicily« fra det 14. Aarh. I Kong Rodger, hvis Skytsengel, hans ideale Jeg, indtager hans Kongeplads, medens han selv maa iføre sig Narrens Dragt, har S. skildret »det intuitive Geni«, der gennem Prøvelser lærer sig Ydmyghed og hærdes til en dybere Forstaaelse af sit Kald. Men Lykken, der en kort Tid havde tilsmilet ham, vendte sig brat med hans næste Skuespil »En Opvækkelse« (1877), der paa Det kgl. Teater blev en Fiasko.

Selv saa han heri kun et Udslag af Forfølgelse mod ham. — I haabløs Kamp mod svigtende Interesse hos Publikum og Kritik opretholdt han gennem 80'erne en mangesidig kritisk og digterisk Produktion. Kritikken omfatter: »Sex Foredrag« (1878), heri Afhandlingen om Aladdin, »Om det intuitive Geni med særligt Henblik paa N. F. S. Grundtvig« (1879), »Buster og Masker« (1882), »Ad egne Veje« (1884), hvori en ensidig polemisk Anmeldelse af første Bind af Brandes' »Hovedstrømninger«, der 1872 havde været trykt i »Fædrelandet«, og »Fra Liv og Literatur« (1887).

Som Digter opdyrkede S. i denne Periode et helt nyt Omraade, Novellen. De første Prøver blev til paa en Rejse til Paris og Tyskland, som han 1880 foretog paa det Ancker'ske Legat, og allerede n. A. var et Bind færdigt: »Haandtegninger« (1881). Siden fulgte (med Fællestitlen

»Haandtegninger«): »Forestillet og oplevet« (1883), »Skæbner og Skikkelser« (1884), heri »Den sidste paa Lazarettet«, »Murmesterens Døtre og andre Fortællinger« (1886) og »Nye Haandtegninger« (1891), bl. a. med den selvbiografiske »Den tyske Jomfru«; ind imellem disse kom et Par større Fortællinger: »»Der Himmel hängt voller Geigen«« (1882), hvori han har tegnet et Weyse-Portræt, og »Jochen Hinrichs. En Fortælling fra den første slesvigske Krig« (1885). Svagest er Skuespildigtningen, repræsenteret ved »Solopgang « (1884, opført paa Folketeatret), »Udløst« (1892, spillet paa Dagmar-teatret) og det uopførte Sørgespil »Torquato Tasso«.

Efter en Samling »Fortællinger paa Vers« (1882) naaede han som Lyriker sit Højdepunkt med sin sidste Digtsamling »Tanker og Toner« (1892). Heri findes Mindedigtet om Rasmus Nielsen og Digte som »En Glorie«, »Regnefejl«, »Ugleæg i Vinen« og »Kulier«, det mest storladne Udtryk for S.s Isolation i Tiden, Følelsen af at være »en fremmed i et fremmed Land«. — Det ideale Tankeindhold giver S.s Digtning en egen fast Holdning, der aftvinger Respekt; men den mangler Anskuelighed, fører en Dødvægt af Guldalderpoesiens slidte Ord med sig, der viser, hvor nødvendigt det var for »det moderne Gennembrud« s Digtere at forny det poetiske Sprog fra Grunden gennem en mere energisk Forbindelse med Virkeligheden. Som Kritiker og Kulturforkynder gjorde S. sin Hovedindsats med »For Idé og Virkelighed«. Hans større Bidrag hertil udgør de betydeligste Afhandlinger i hans Essaysamlinger fra 80'erne. Han formaede ikke imod Brandes at hævde en Stilling som Oppositionens førende aktuelle Kritiker. I den »Formæling« af Idé og Virkelighed, der var hans Program, kom Hovedvægten til at ligge paa Ideerne, en svunden Tids Arvegods, som det ikke lykkedes ham at bringe i levende Kontakt med Tidens Behov og den reale politiske og nationale Situation eller at optage organisk i sin Personlighed, der var splittet mellem Mindreværdsfølelser og en højt opdreven Kraft- og Personlighedsdyrkelse.

— Efterladte Papirer i Det kgl. Bibliotek. — Tegning af C F . Bayer 1896 (Fr.borg). Stengraving af L. Touscher. Træsnit 1886 og af H. P. Hansen 1889. Erindringer i Husvennen, 1892—93 og Forfatterbogen, 1898, S. 76—89. P. A. Rosenberg i Nutiden, X, 1886, S. 153 f. Samme i Literatur og Kritik, II, 1889, S. 412—74. Holger Jørgensen: Rudolf Schmidt, igo6. Robert Neiiendam: Det kgl. Teaters Historie, I—III, 1921—25 (se Registrene). Fr. Schyberg: Walt Whitman, 1933 (se Registeret). Carl Roos: Virkelighed, 1940."